

Referandumda Neyi Oyluyoruz?

Referandumda Neyi Oyluyoruz?

Ağustos 2010

SDE - STRATEJİK DÜŞÜNCE ENSTİTÜSÜ

Çetin Emeç Bulvarı Aşağı Öveçler Mh.
4. Cd. 1330. Sk. No: 12
06460 Çankaya / ANKARA
Tel. : +90 (312) 473 80 45
Faks : +90 (312) 473 80 46
E-Posta : sde@sde.org.tr
www.sde.org.tr

GRAFİK - BASKI

Başak Matbaacılık ve Tanıtım Hiz. Ltd. Şti.
Atatürk Bulvarı Meka Plaza No:5/15
Gimat / Yenimahalle - ANKARA
Tel. : +90 (312) 397 16 17
Faks : +90 (312) 397 03 07
E-Posta : basaktanitim@gmail.com
www.basakmatbaa.com

12 Eylül: Bu Sefer Demokrasi

Yakında referandum var.

12 Eylül'de sandığa gidiyoruz.

"Anayasa Değişikliği Paketi"ni oylayacağız.

Hangi oyu vermemiz gerektiği konusunda herkes bir şeyler söylüyor ama genellikle paketin içinde ne olduğu konuşulmuyor. Pakete ilişkin TV programları da siyasi parti tartışmalarına dönüyor.

Oysa biz o gün partilere değil Anayasa değişikliği için pakete oy vereceğiz ve bu yüzden paketin neler getirdiğini bilmemiz gerek.

Anayasa değişiklik paketi neler getiriyor?

Anayasa değişiklik paketinin içinde neler var?

Bu paket hayatımızı nasıl ve hangi yönde değiştirecek?

Elinizdeki kitapçık, paketin içindeki maddelerin gündelik hayatımızı nasıl etkileyeceğini anlatıyor; her değişiklik maddesini gözler önüne seriyor.

Okuduğumuzda neye oy vereceğimizi açıkça görebileceğiz.

O halde sözü uzatmadan, paketin kapağını açalım.

Bu kitapçıkta "Bizimcity" karikatürlerinin yayınlanmasına izin verdiği için Sayın Salih MEMECAN'a sonsuz teşekkürler.

Anayasa'nın 10. Maddesi şu şekilde getiriliyor:

Eşitlik ve ayrımcılık yasağı

"Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. **Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.**"

"Çocuklar, yaşlılar, engelliler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz."

Kadınlara, engellilere, çocuklara, şehit ailelerine daha fazla imkân!

Bu paketle "pozitif ayrımcılık" hukuk sistemine dahil ediliyor. Böylece ekonomik, sosyal, cinsel ve kişisel özellikleri nedeniyle sıkıntı çekenlerin hak ve özgürlüklerden daha fazla yararlanmaları sağlanacak.

- Pozitif ayrımcılıktan yararlanacakların başında, nüfusumuzun yarısını oluşturan kadınlar geliyor. Artık, iş hayatından siyasete, aile hayatından eğitime, her alanda kadınlar lehine düzenlemeler yapılabilecek. Kadınların istihdamı Avrupa standartlarına yükseltilebilecek.
- Engellilerin de insan onuruna yaraşır bir hayat sürdürmelerini sağlayacak özel düzenlemeler yapılabilecek. Örneğin eğitim kurumlarında kontenjan ayrılabilir.
- Çocuklar da pozitif ayrımcılıktan yararlanabilecek.
- Şehit aileleri ve gazilere ilave maaş veya sosyal haklar getirilebilecek.

Anayasa'nın 20. Maddesi şu şekilde getiriliyor:

Özel hayatın gizliliği

Eklenen ifade:

"Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."

Fişleme devri bitiyor, özel hayatımızın gizliliği garanti altına alınıyor

Bundan sonra kendimizle ilgili bilgileri öğrenme, itiraz etme ve düzeltme hakkına sahip olacağız. Etnik kökenimiz, din, mezhep ve inanca ilişkin tercihlerimiz, sağlığımız, cinsel hayatımız, siyasal görüşlerimiz gibi özel bilgilerimiz artık yasalarla katı bir şekilde korunabilecek. Telefon numaralarımız ve kimlik bilgilerimiz başkalarının eline geçmeyecek.

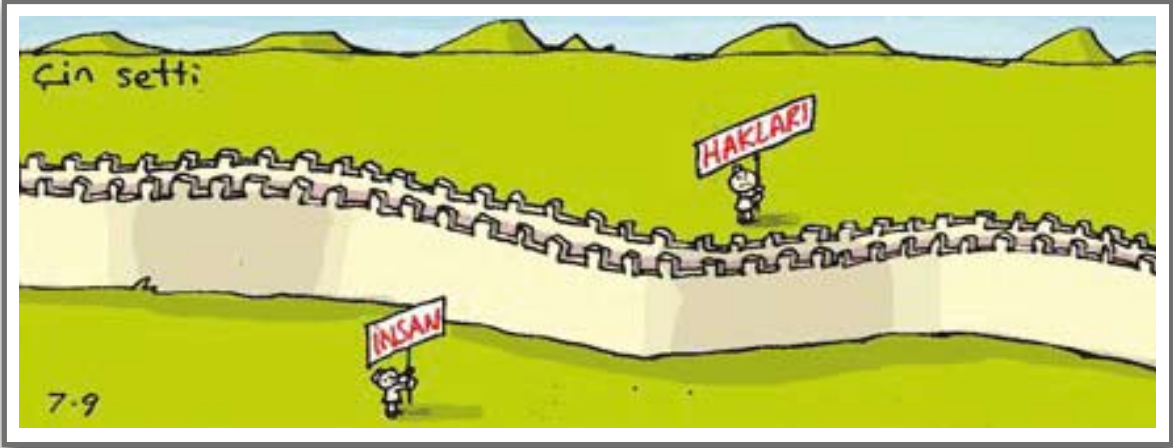
- Artık kişiler kamu kurumlarınca fişlenmeyecek, özel bilgiler gizli olacak.
- Kişisel bilgiler hukuka aykırı yollarla toplanamayacak, amacına aykırı şekilde kullanılmayacak.
- Bu bilgilerin doğruluğu ve korunduğu düzenli olarak kontrol edilecek.
- Herkes kendisi ile ilgili bilgileri, bunların nasıl ve nerede kullanıldığını öğrenebilecek.

Anayasa'nın 23. Maddesi şu şekilde getiriliyor:

Seyahat hürriyeti

Değiştirilen 5. fıkra:

"Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabilir."

İşleri kötü gittiği için vergi borcunu ödeyemeyen suçlu muamelesi görmeyecek

Türkiye'de vergi borcu olan üç yüz binin üzerinde kişi yurtdışına çıkamıyor. Üstelik bu engel bir mahkeme kararı olmaksızın idare tarafından uygulanıyor. Oysa günümüz hukuk devleti uygulamasında, bireylerin temel hak ve hürriyetleri mahkeme kararı olmadan sınırlanamaz.

- Vergi borçlusuna yurt dışına çıkma yasağı getirmek bir hak ihlalidir. Çünkü işleri kötüye giden herkes vergi borçlusu olabilir. Örneğin ticaretle uğraşan birisine bunu yapmak, onun borçlarını ödemesini sağlayacak iş bağlantılarını kurmasını engellemek demektir.
- Vergi borçlularının yurt dışına çıkmalarını engelleyen kurallar Avrupa İnsan Mahkemesi'nin gündemine gelmiş ve Mahkeme Bulgaristan'la ilgili bir kararında bu engellemeyi insan haklarına aykırı bulmuştur.

Gazanfer Özcan'ı hepimiz tanırız. Geçen yıl aramızdan ayrılan usta bir tiyatro sanatçısıydı. Eşinin hastane masrafları yüzünden borçlanmış ve vergilerini ödeyemediği için de ölümünden beş yıl önce yurt dışına çıkma yasağı getirilmişti. Yurt dışında yaşayan çocuğunu çok ziyaret etmek istediği halde bunu gerçekleştirilemeden aramızdan ayrıldı.

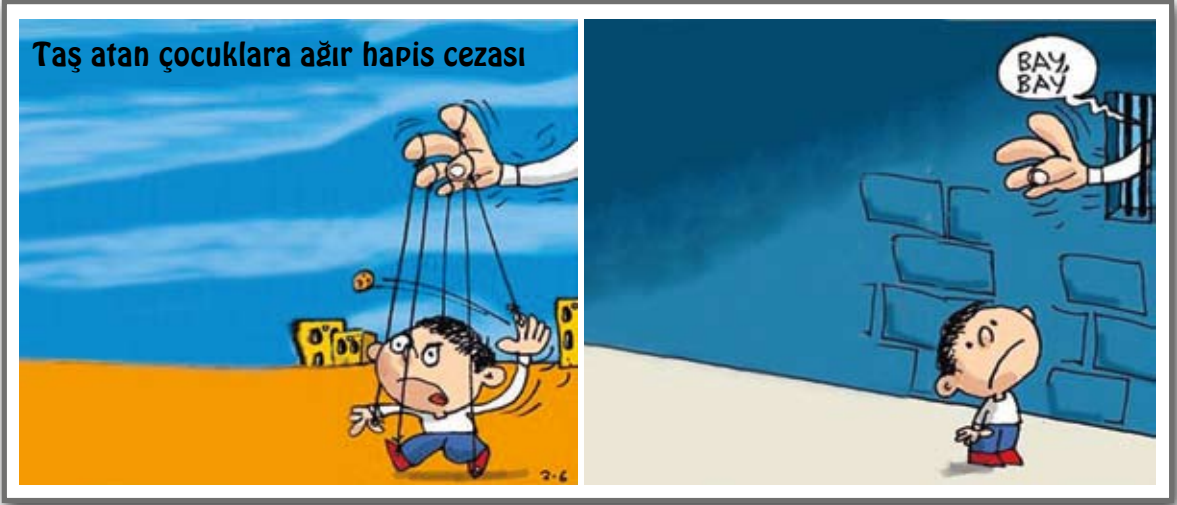

Anayasa'nın 41. Maddesi şu şekilde getiriliyor:

Çocuk hakları

Ek fıkra:

"Her çocuk, yeterli himaye ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, çocuk istismarı, cinsellik ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır."

Çocuk haklarına anayasal güvence geliyor

Çocuk istismarı bir yetişkinin çocuğa karşı fiziksel ya da psikolojik bakımdan kötü muamelesidir. Çocuk istismarı çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açılarından zarar görmesine neden olur.

Çocuk bakımında anne-babanın sorumluluğu esastır. Anne-babanın sorumluluklarını yerine getirmediği durumlarda devlet sorumluluğu almalıdır.

- Bu değişiklikte gerektiğinde çocuğun devlet koruması altına alınabilmesi sağlanıyor; çeşitli nedenlerle aile korumasından mahrum kalan çocuklar güvence altına alınıyor.
- Bu değişiklikte çocuğun ailesi tarafından satılması, fahişeliğe zorlanması, cinsel istismara maruz bırakılması, organlarının zorla alınması ya da satılması, zorla çalıştırılması gibi sakıncalı durumlarda ailesinden uzaklaştırılmasına karar verilebilecek. Paket bu tedbirin alınması için anayasal dayanak getiriyor.

Anayasa'nın 51, 53, 54 ve 128. Maddeleri şu şekilde getiriliyor:

Memurların ve işçilerin sendikal hakları

Çıkarılan ifadeler:

"Aynı zamanda ve aynı iş kolunda birden fazla sendikaya üye olunamaz."

"Grev esnasında greve katılan işçilerin ve sendikanın kasıtlı veya kusurlu hareketleri sonucu, grev uygulanan işyerinde sebep oldukları maddî zarardan sendika sorumludur."

"Siyasî amaçlı grev ve lokavt, dayanışma grev ve lokavtı, genel grev ve lokavt, işyeri işgali, işi yavaşlatma, verim düşürme ve diğer direnişler yapılamaz."

Eklenecek ifadeler:

"Memurlar ve diğer kamu görevlileri, toplu sözleşme yapma hakkına sahiptirler.

Toplu sözleşme yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde taraflar Uzlaştırma Kurulu'na başvurabilir. Uzlaştırma Kurulu kararları kesindir ve toplu sözleşme hükmündedir.

Toplu sözleşme hakkının kapsamı, istisnaları, toplu sözleşmeden yararlanacaklar, toplu sözleşmenin yapılma şekli, usulü ve yürürlüğü, Uzlaştırma Kurulu'nun teşkili, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar kanunla düzenlenir.

Ancak, malî ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır."

Sendikal haklar genişliyor

Demokrasilerde toplu iş sözleşmesi sendikal hürriyetin ayrılmaz bir parçasıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Türkiye'yi bu eksiklik nedeniyle geçmişte mahkum etmişti. Değişiklik kabul edilirse, memurlara da toplu sözleşme hakkı verilecek

- Değişiklikle sendikal hürriyetler genişletilecek ve çalışanlara birden fazla sendikaya üye olma hakkı getirilecek.
- Memurlar ile diğer çalışanlar arasında toplu sözleşme alanındaki eşitsizlik kalkacak ve memurların daha iyi yaşam koşullarına ulaşması kolaylaşacak.
- Grev esnasında işyerinde meydana gelen zararların sorumluluğu artık sendikaya yüklenmeyecek.
- Darbe döneminin ürünü olan yasaklar kalkacak, dayanışma amaçlı grev serbest hale gelecek.

Anayasa'nın 74. Maddesi şu şekilde getiriliyor:

Kamu denetçisine başvurma hakkı

Eklenen ifadeler:

"Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.

Kamu Başdenetçisi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gizli oyla dört yıl için seçilir. İlk iki oylamada üye tamsayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan aday seçilmiş olur.

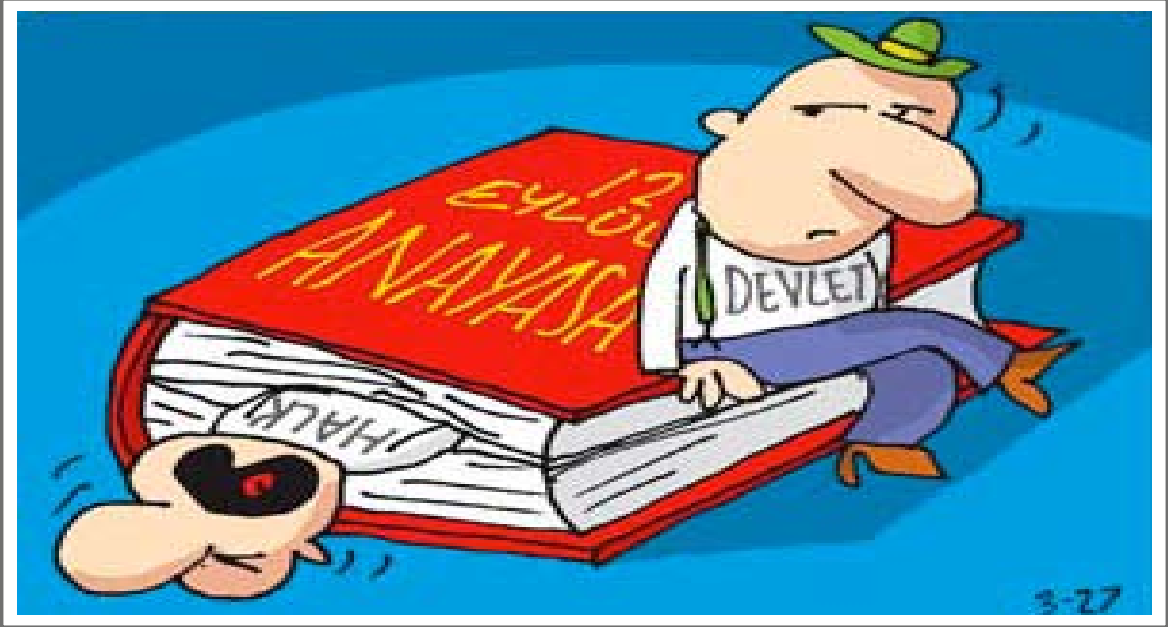
Bu maddede sayılan hakların kullanılma biçimi, Kamu Denetçiliği Kurumu'nun kuruluşu, görevi, çalışması, inceleme sonucunda yapacağı işlemler ile Kamu Başdenetçisi ve kamu denetçilerinin nitelikleri, seçimi ve özlük haklarına ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir."

İdareyle olan tüm sorunlarımızı aktarabileceğimiz yeni bir hak arama yolu geliyor

Kamu denetçisi bir anlamda halkın avukatı olarak hareket eder. İdare ile ilgili şikayeti olan herkes Kamu Denetçisi'ne bir dilekçe ile başvuru hakkına sahiptir. Anayasa değişikliği kabul edilirse küçüklü büyüklü idareyle olan tüm sorunlarımızı aktarabileceğimiz yeni bir hak arama yoluna sahip olacağız.

- Kamu denetçisi,
  - Kişi hak ve özgürlüklerini savunur,
  - Yurttaşları yönetime karşı korur,
  - Kötü yönetimden doğan haksızlıkları önlemek amacıyla yönetimin iyileştirilmesi için çalışır.
- Kamu Denetçiliği Kurumu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na bağlı, ancak idareye bağlı olmayan bağımsız bir kurumdur.
- Kamu denetçisi hem yerel yönetimler hem de merkezi yönetime yönelik şikâyetleri inceleyebilir.
- Kamu Denetçisi'ne başvurmak birçok bakımdan yargıya başvurmaktan daha etkilidir:
  - Daha ucuzdur,
  - Daha hızlıdır,
  - İdare üzerinde etkilidir.

Anayasa'nın 84. Maddesi şu şekilde getiriliyor:

Milletvekilliğinin düşmesi

Çıkarılan ifade:

"Partisinin temelli kapatılmasına beyan ve eylemleriyle sebep olduğu Anayasa Mahkemesi'nin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararında belirtilen milletvekilinin milletvekilliği, bu kararın Resmî Gazetede gerekçeli olarak yayımlandığı tarihte sona erer. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı bu kararın gereğini derhal yerine getirip Genel Kurula bilgi sunar."

Temsil hakkına güvence geliyor

Vatandaşın kendisini temsil etmek üzere seçip meclise gönderdiği milletvekilleri partileri kapatılsa dahi milletvekilliği sıfatını kaybetmeyecek.

- Böylece Anayasa Mahkemesi milletin yerine geçemeyecek, milletin verdiği temsil yetkisini engelleyemeyecek.
- Siyasetin üzerindeki yargı vesayeti hafifleyecek.

Anayasa'nın 125, 129. Maddeleri şu şekle getiriliyor:

Yargı kısıtlarının kaldırılması

Değiştirilen ve eklenen ifadeler:

"Ancak, Yüksek Askerî Şûra'nın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır."

"Yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz."

"Disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz."

YAŞ kararları yargı denetimine açılıyor

Mevcut Anayasa her maddesinde darbe döneminde yapılmış olmanın izlerini taşıyor. Vatanşın kendisi hakkındaki idari kararlara karşı yargıya başvuru hakkını ortadan kaldıran kurallar bu darbe izlerinden biri.

- Anayasa değişikliği ile bireylerin yargıya başvuru yollarını kısıtlayan hükümler kaldırılıyor.
- Yüksek Askerî Şura kararlarına karşı yargı yolu açılıyor. Artık askeri personel özel hayatı, düşünceleri ve inançları yüzünden ordudan atıldığında mahkemeye gidebilecek. Yakın geçmişte onlarca askeri personel haksız yere mesleğinden uzaklaştırılmış, ancak bu haksızlığı yargı organına taşıyamamıştı.

Disiplin kovuşturmasında güvence: kamu görevlilerine ve öğrencilere keyfi ceza dönemi sona eriyor

Artık uyarma ve kınama cezaları da dâhil bütün disiplin cezaları yargı denetimine dâhil ediliyor.

Anayasa'nın 146. ve 147. Maddeleri şu şekilde getiriliyor:

Anayasa Mahkemesi'nin yapısı

Değiştirilen ve eklenen ifadeler:

"Türkiye Büyük Millet Meclisi; iki üyeyi Sayıştay Genel Kurulu'nun kendi başkan ve üyeleri arasından, her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden, bir üyeyi ise baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday içinden yapacağı gizli oylamayla seçer. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapılacak bu seçimde, her boş üyelik için ilk oylamada üye tam sayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü oylama yapılır; üçüncü oylamada en fazla oy alan aday üye seçilmiş olur.

Cumhurbaşkanı; üç üyeyi Yargıtay, iki üyeyi Danıştay, bir üyeyi Askerî Yargıtay, bir üyeyi Askerî Yüksek İdare Mahkemesi genel kurullarınca kendi başkan ve üyeleri arasından her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden; en az ikisi hukukçu olmak üzere üç üyeyi Yükseköğretim Kurulu'nun kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri arasından göstereceği üçer aday içinden; dört üyeyi üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf hâkim ve savcılar ile en az beş yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından seçer.."

147. madde şu şekilde getiriliyor:

"Anayasa Mahkemesi üyeleri oniki yıl için seçilirler. Bir kimse iki defa Anayasa Mahkemesi üyesi seçilemez. Anayasa Mahkemesi üyeleri altmışbeş yaşını doldurunca emekliye ayrılırlar. Zorunlu emeklilik yaşından önce görev süresi dolan üyelerin başka bir görevde çalışmaları ve özlük işleri kanunla düzenlenir..."

Demokratik ve çoğulcu bir mahkeme yapısı geliyor

Değişiklik kabul edilecek olursa, bünyesinde Anayasa Mahkemesi bulunan diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi mahkeme üyelerinin belirlenmesinde yasama organı da rol oynayacak.

Anayasa mahkemesi üyeleri bürokrasinin gösterdiği adaylar arasından yürütme tarafından belirleniyor. Değişiklik, bu uygulamanın sakıncalarını bir ölçüde giderecek.

Anayasa Mahkemesi'nin üye sayısı artırılarak farklı kaynaklardan gelen yargıçların görev yaptığı, dolayısıyla da daha isabetli kararlar verebilecek bir mahkeme yapısı ortaya çıkacak.

Ömür boyu üyelik kalkıyor

Mevcut durumda Anayasa Mahkemesi üyeleri ömür boyu çalışmaktalar. Türkiye şartları düşünüldüğünde bu durum büyük sıkıntılara sebebiyet vermektedir. Getirilen bu değişiklik ile üyelerin çalışma süreleri 12 yıl ile sınırlandırılıyor.

Anayasa'nın 148. Maddesi şu şekilde getiriliyor:

Anayasa Mahkemesi'nin TBMM başkanı ve yüksek askeri bürokratları Yüce Divan sıfatıyla yargılama yetkisi

Eklenen ifade:

"Yüce Divan kararlarına karşı yeniden inceleme başvurusu yapılabilir. Genel Kurulun yeniden inceleme sonucunda verdiği kararlar kesindir."

"Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ile Jandarma Genel Komutanı da görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar."

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.

Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir."

Yargılanamayanlar da artık yargılanabiliyor

Mevcut Anayasada hiçbir durumda yargılanamayan TBMM Başkanı, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları da Yüce Divan'da yargılanabilecek.

- Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkı getiriliyor.

Anayasa'nın 156. ve 157. Maddeleri şu şekilde getiriliyor:

Askeri yargının bağımsızlığı

156. Maddenin son fıkrasında değiştirilen ifade:

"Askerî Yargıtay'ın kuruluşu, işleyişi, mensuplarının disiplin ve özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir."

157. Maddenin son fıkrasında değiştirilen ifade:

"Askerî Yüksek İdare Mahkemesi'nin kuruluşu, işleyişi, yargılama usulleri, mensuplarının disiplin ve özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir."

Askeri yargıda emir komuta zinciri kırılıyor

Bu iki maddede yapılan değişiklik, askeri yargı üzerinde yapılan bir çok spekülasyonun önüne geçmeyi hedefliyor. Çünkü şimdiye kadar askeri yargı ile ilgili olarak emir-komuta zinciri içinde hareket ettiğine dair eleştiriler söz konusu idi. Bu da yargıya olan güveni zayıflatan bir durumdu. Değişikle, askeri adli ve idari yargıda yer alan bütün hakim ve savcılarının bağımsızca karar verebilmeleri için anayasal bir güvence getirilmiş oluyor.

Anayasa'nın 159. Maddesi şu şekilde getiriliyor:

HSYK'nın yapısı

Değiştirilen ifadeler:

"Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yirmiiki asıl ve oniki yedek üyeden oluşur; üç daire halinde çalışır.

Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Kurulun, dört asıl üyesi, nitelikleri kanunda belirtilen; yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri, üst kademe yöneticileri ile avukatlar arasından Cumhurbaşkanınca, üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca, bir asıl ve bir yedek üyesi Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından, yedi asıl ve dört yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcılar arasından adli yargı hâkim ve savcılarınca, üç asıl ve iki yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcılar arasından idari yargı hâkim ve savcılarınca, dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir..."

HSYK'nın yapısı demokratikleştiriliyor

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun sürekli yakınılan taraflı kararlarına kaynaklık eden yapısı değiştiriliyor. Yüksek yargının dar bir kurumsal zeminde birbirini belirleyen yapısı, yerini geniş bir demokratik temsile dayanan bir yapıya bırakıyor.

- Artık sadece Danıştay ve Yargıtay üst yargıçlarının HSYK'yı belirlediği, HSYK'nın da onları belirlediği yapı değişiyor.
- Yargıçlara da kendileriyle ilgili kararlar alan kurulun yapısını belirlemede seçim hakkı veriliyor. Yargıçların tabanı HSYK'da temsil ediliyor ve böylece Kurul daha demokratik ve temsili hale getiriliyor.
- Hakimlerin aldıkları disiplin cezalarına karşı yargı yolu açılıyor. Böylece hakim teminatını ciddi biçimde zedeleyen mevcut uygulamalara son veriliyor.

HSYK, Adana Cumhuriyet Savcısı **Sacit Kayasu**'yu, sırf darbe yapan Kenan Evren'e dava açtığı için mesleğinden ihraç etti. Üstelik de iddianamesi işleme dahi koyulmadığı halde.

Van Cumhuriyet Savcısı **Ferhat Sarıkaya**'yı, Şemdinli İddianamesine dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı Yaşar Büyükanıt'ın ismini koyduğu için mesleğinden ihraç etti. Avukatlık yapma hakkı dahi olmayan Sarıkaya, sırf hazırladığı bu iddianame yüzünden bir tür "sivil ölüm"e mahkum edildi.

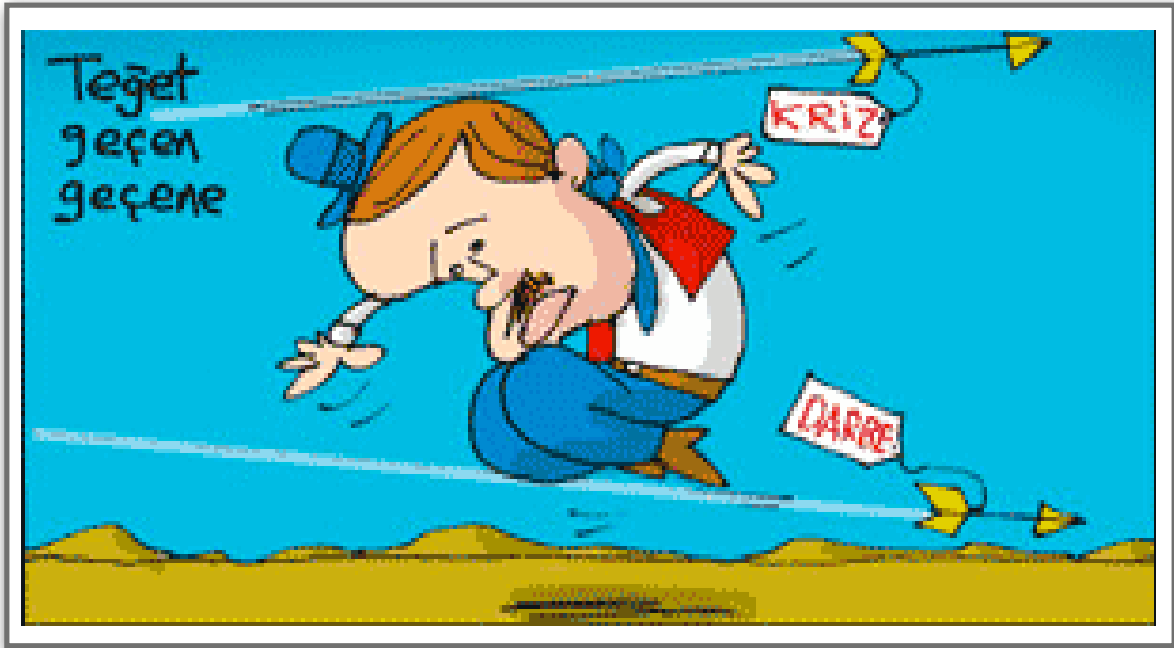
Ergenekon Davasında sanıklardan yana yargıya müdahale etti. Hakimleri görevden almaya çalıştı. Erzincan özel yetkili savcısı **Osman Şanal** ve arkadaşlarının yetkilerini ellerinden aldı. Bu kitapçık hazırlanırken, kurulun Ergenekon savcılarının yerlerini değiştirmek istediği haberleri geliyordu.

Anayasa'nın 166. Maddesi şu şekilde getiriliyor:

Ekonomik ve Sosyal Konsey

Eklenen ifade:

"Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında hükümete istişari nitelikte görüş bildirmek amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur. Ekonomik ve Sosyal Konsey'in kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenir."

Ekonomik ve Sosyal Konsey Anayasa'ya giriyor

2001 yılında kurulan Ekonomik ve Sosyal Konsey anayasal bir güvenceye kavuşuyor ve işler hale getiriliyor.

- Sosyal ve ekonomik politikaların belirlenmesinde hükümet tek belirleyici olmaktan çıkıyor. Bürokratlar, sendikalar, meslek kuruluşları ve iş adamları ile birlikte bu politikalar belirleniyor.
- Artık bu Konsey hükümetin emrinde bir kuruluş olarak çalışmıyor.

Geçici Madde 15 şu şekilde:

12 Eylül yargı bağışıklıkları

“Çıkarılan 12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Başkanlık Divanı’nı oluşturuncaya kadar geçecek süre içinde, yasama ve yürütme yetkilerini Türk milleti adına kullanan, 2356 sayılı Kanunla kurulu Millî Güvenlik Konseyi’nin, bu Konseyin yönetimi döneminde kurulmuş hükümetlerin, 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanunla görev ifa eden Danışma Meclisi’nin her türlü karar ve tasarruflarından dolayı haklarında cezaî, malî veya hukukî sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamaz.

Bu karar ve tasarrufların idarece veya yetkili kılınmış organ, merci ve görevlilerce uygulanmasından dolayı, karar alanlar, tasarrufta bulunanlar ve uygulayanlar hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.”

12 Eylül darbecileri yargılanıyor

Bu değişiklikle 12 Eylül darbecilerinin kendilerini korumak için getirdikleri dokunulmazlık zırhı kalkıyor.

- Cumhuriyet tarihinde ilk defa darbecilerin hesap vermesinin yolu açılıyor.
- Artık darbecilerden, halka karşı işledikleri suçların hesabı sorulabilecek. Mağdur edilen milyonlarca vatandaşın hakkını arayabilmesinin yolu açılacak.
- Bundan sonra darbe yapmak isteyen cuntacılar bu suçu işlemeyi kolay kolay göze alamayacak.

Darbeciler nasıl yargılanabilecek?

Darbecilerin “zaman aşımı” nedeniyle yargılanamayacağı doğru değil. Çünkü işkence gibi insanlığa karşı işlenen suçlarda zaman aşımı olmaz. Dahası, yargı yolunun açılması, sadece 12 Eylül günü yapılan darbeyi değil, darbecilerin 13 Eylül 1980’den itibaren işledikleri bütün suçları da kapsayacak.

Geçici 15. Maddeyle getirilen düzenleme zaman aşımını durdurmuştur. Bu süre 13 Eylül 2010 tarihinden itibaren başlar. Dolayısıyla darbecileri yargılamak için daha çok zamanımız var.

Unutmayalım ki...

12 Eylül darbe sürecinde,

- * 650 bin kişi gözaltına alındı ve 90 güne varan gözaltı sürelerinde ağır işkence gördü,**
- * 1 milyon 683 bin kişi fişlendi,**
- * Açılan 210 bin davada 230 bin kişi Sıkıyönetim Mahkemeleri'nde yargılandı,**
- * 7 bin kişi için idam cezası istendi,**
- * 517 kişiye idam cezası verildi,**
- * 124 kişinin idam cezası Askeri Yargıtay tarafından onaylandı,**
- * Haklarında idam cezası verilenlerden 50'si asıldı (18 sol görüşlü, 8 sağ görüşlü, 23 adi suçlu, 1 Asala militanı),**
- * İdamları istenen 259 kişinin dosyası Meclis'e gönderildi,**
- * 71.500 kişi Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142 ve 163. maddelerinden yargılandı,**
- * 98.404 kişi "örgüt üyesi olmak" suçlamalarından yargılandı,**

- * **388 bin kişiye pasaport verilmedi,**
- * **30 bin kişi "sakıncalı" olduğu için işten atıldı,**
- * **18.525 kamu görevlisi hakkında soruşturma açıldı,**
- * **14 bin kişi "yurttaşlık"tan çıkarıldı,**
- * **30 bin kişi "mülteci" olarak yurtdışına gitti,**
- * **366 kişi "kuşkulu bir şekilde" öldü,**
- * **644 cezaevindeki toplam hükümlü ve tutuklu sayısı 52 bin kişi,**
- * **Cezaevlerinde toplam 299 kişi yaşamını yitirdi,**
- * **171 kişinin "işkenceden öldüğü" belgelendi,**
- * **14 kişi açlık grevinde öldü,**
- * **16 kişi "kaçarken" vuruldu,**
- * **95 kişi "çatışmada" öldü,**
- * **73 kişiye "doğal ölüm raporu" verildi,**
- * **43 kişinin "intihar ettiği" bildirildi,**

- * **937 film “sakıncalı” bulunduğu için yasaklandı,**
- * **23 bin 677 derneğin faaliyeti durduruldu,**
- * **3 bin 854 öğretmen, üniversitede görevli 120 öğretim üyesi ve 47 hâkimin işine son verildi,**
- * **400 gazeteci için toplam 4 bin yıl hapis cezası istendi,**
- * **Gazetecilere 3 bin 315 yıl 6 ay hapis cezası verildi,**
- * **300 gazeteci hapse mahkum edildi,**
- * **3 gazeteci silahla öldürüldü,**
- * **Gazeteler 300 gün yayın yapamadı,**
- * **13 büyük gazete için 303 dava açıldı,**
- * **39 ton gazete ve dergi imha edildi,**
- * **Yüzbinlerce yayına el konuldu ve yine yüzbinlerce yayın imha edildi.**

Özetle...

12 Eylül'de yapacağımız, parti seçimi değil referandumdur. Referandumda bize sorulacak çok açık bir soru var:

Anayasa'da yapılması istenen bazı değişiklikleri onaylıyor muyuz, onaylamıyor muyuz?

***

Anayasa bir toplumsal sözleşme, vatandaşlar arasında bir kontrat ve devletin de meşruiyetin de temel dayanağı demek. Herkes bu kontratın maddelerinin kendisi için ne getirip ne götürdüğünü iyi hesaplamalı.

Nasıl bir anayasayla yönetilmek istediğimiz şimdiye kadar bize sorulmadı. Toplum, son iki anayasanın ne yapılması ne de değiştirilmesi sürecine katılabildi.

Şimdi ilk kez, birilerinin bize hiç sormadan, silah zoruyla, darbe şartlarında onaylattığı anayasayı köklü bir biçimde değiştirme fırsatımız var.

Referandum hangi partinin, hangi icraatının, ne kadar iyi veya ne kadar kötü olduğu ile ilgili değildir. Konuyu ısrarla bu noktaya, dikkatlerimizi paketin içinden başka yerlere çekenler, aslında halkın gözüne perde çekmeye çalışmış oluyorlar. Oysa anayasa değişikliği her halükarda gelip geçici olan iktidarların çıkarlarından ayrı bir konu.

Mesele sadece 12 Eylül ile hesaplaşmak da değil. Başta 27 Mayıs, sonra 12 Eylül, 12 Mart, 28 Şubat, 27 Nisan, Kafes, Balyoz, Yakamoz, Sarıkız gibi her türlü darbeci eylem ve zihniyetin yeşerebildiği zeminin yok edilmesi konusu.

***

Referandum paketindeki maddelerin içeriğine bakıldığında hiç birisinin demokrasi, insan hakları ve sivilleşme doğrultusunda, ülkemizi geriye götürmediği, aksine bütün bu alanlarda daha ileriye götürdüğü açıkça görülüyor.

O halde konuyu değişiklik paketinin içinde tutarak ve bu düzeyde ele alarak karar vermeli.

12 Eylül'de, bu sefer demokrasiye, insan haklarına ve sivilleşmeye oy vermeli.

12 Eylül: Bu Sefer Demokrasi

Yakında referandum var.

12 Eylül'de sandığa gidiyoruz.

"Anayasa Değişikliği Paketi"ni oylayacağız.

Hangi oyu vermemiz gerektiği konusunda herkes bir şeyler söylüyor ama genellikle paketin içinde ne olduğu konuşulmuyor. Pakete ilişkin TV programları da siyasi parti tartışmalarına dönüyor.

Oysa biz o gün partilere değil Anayasa değişikliği için pakete oy vereceğiz ve bu yüzden paketin neler getirdiğini bilmemiz gerek.

Anayasa değişiklik paketi neler getiriyor?

Anayasa değişiklik paketinin içinde neler var?

Bu paket hayatımızı nasıl ve hangi yönde değiştirecek?

Elinizdeki kitapçık, paketin içindeki maddelerin gündelik hayatımızı nasıl etkileyeceğini anlatıyor; her değişiklik maddesini gözler önüne seriyor.

Okuduğumuzda neye oy vereceğimizi açıkça görebileceğiz.

O halde sözü uzatmadan, paketin kapağını açalım.